

Волошинова Ірина Геннадіївна

вчитель початкових класів

школа I – III ступенів № 168 м. Київ

педагогічний стаж – 33 роки

Забезпечення диференціації та індивідуалізації навчання, як умова побудови шляху індивідуального розвитку молодшого школяра.

Актуальність використання індивідуально-диференційованого навчання пов'язана з тим, що рівень підготовки і розвитку здібностей до навчання у всіх школярів не однаковий. Працюючи в інклюзивному класі, переді мною стоїть завдання адаптувати навчальний процес так, щоб усі діти мали змогу набути знання, вміння і навички відповідно навчального плану.

Учні по-різному отримують знання, оволодівають вміннями і навичками. Ці відмінності обумовлені тим, що кожен учень має індивідуальні особливості. Тобто, успішність засвоєння навчального матеріалу, темп оволодіння ним, рівень розвитку дитини залежать не від однієї лише діяльності вчителя, а й від пізнавальних можливостей і здібностей учнів, обумовлених багатьма чинниками, в тому числі особливостями сприйняття, пам'яті, розумової діяльності, фізичним розвитком.

Перед кожним вчителем постійно стоїть завдання - створити умови для того, щоб кожен учень зміг повністю реалізувати себе, хотів і вмів учитися. Навчання має бути варіативним до кожної дитини. Необхідно диференціювати завдання і підходити індивідуально у виборі методів і прийомів роботи, працюючи над великим за обсягом і різним за рівнем складності матеріалом. Застосовуючи таку технологію роботи, я зуміла як вплинути на активізацію навчального процесу, позитивну роботу в класі і вдома.

Моя технологія складається з 4 етапів:

I етап. Вивчення індивідуальних особливостей учнів.

II етап. Виділення різних груп учнів на основі отриманих даних.

III етап. Підбір диференційованих завдань для виділених груп дітей.

IV етап. Відстеження динаміки індивідуального розвитку.

I етап роботи розпочинаємо діагностики учнів.

У 2016 році в 1-му класі мною спільно з психологом школи проведена діагностика готовності до шкільного навчання, яка допомогла виявити рівень розвитку уваги, пам'яті, мислення кожного першокласника. Результати дослідження дозволили визначити, на якому рівні вимова звуків, мова, дрібна моторика і координація рухів рук у кожного першачка.

Результати дослідження:

1. Дослідження рівня готовності до шкільного навчання. У класі 17 осіб.

Рівні	Кількість учнів
Високий	2 ос. (12 %)
Достатній	7 ос. (41 %)
Середній	5 ос. (30 %)
Низький	3 ос. (17 %)

Виявлено, що приблизно половина учнів мають середній і низький рівень готовності до навчання в школі. Виходячи з цього, була спланована індивідуальна допомога учням.

Наступна діагностика

2. Дослідження типів темпераменту

Тип	Характеристика	Кількість учнів
холерик	сильний неврівноважений рухливий	7 учнів (42 %)
сангвінік	сильний врівноважений рухливий	4 учня (23 %)
флегматик	сильний врівноважений повільний	4 учня (23 %)
меланхолік	слабкий неврівноважений повільний	2 учня (12 %)

42% - це холерики. Холерики відрізняються запальністю, невірноваженістю, імпульсивністю характеру.

23% - сангвініки. Сангвініки - здатні до швидкої зміни уваги і діяльності.

23% - флегматики. Флегматики - важко пристосовуються до нових обставин і відчують певні труднощі в спілкуванні. Закриті, повільні.

12% - меланхоліки. Меланхоліки - невпевнені в собі, надмірно образливі, відрізняються низькою працездатністю і швидкою стомлюваністю.

Наступний вид діагностики

3. Дослідження стилю діяльності учнів:

Стиль діяльності	Кількість учнів
Аудіали	3 ос. (17 %)

Візували	9 ос. (53 %)
Кінетики	5 ос. (30 %)

У класі 17% учнів - аудіали. Аудіали сприймають інформацію на слух, у них швидка реакція, необхідна швидка зміна видів діяльності, завдання вирішують усно, закріплення нового для них за допомогою підручника чи додаткової літератури.

53% - візуали. Візуали сприймають інформацію візуально. Навіть для знайомства з матеріалом за підручника рекомендується використовувати записи на дошці великими друкованими літерами. Цим учням потрібен час порозмислити над отриманою інформацією. Завдання вирішують письмово.

Кінестетикам, яких близько 30%, вчитися набагато складніше, адже вони пізнають світ на дотик, смак і запах. Вивчення нового матеріалу має підтверджуватись практикою, спілкування на живо, коли вивчається новий матеріал, завжди треба аналізувати, які емоції цей матеріал викликає.

4. Діагностика розвитку уваги:

Рівні	Кількість учнів
Високий	4 учнів (24 %)
Середній	6 учнів (35 %)
Низький	7 учнів (41 %)

5. Діагностика розвитку пам'яті:

Рівні	Кількість учнів
Високий	5 учнів (30 %)
Середній	6 учнів (35 %)
Низький	6 учнів (35 %)

6. Діагностика розвитку мислення:

Рівні	Кількість учнів
Високий	4 учнів (24 %)
Середній	5 учнів (30 %)
Низький	8 учнів (46 %)

Серед учнів були виявлені 2 шульги (12% від загальної кількості учнів). Такі учні зазвичай рухливі, чутливі, тривожні, емоційні. Довше звикають до змін, часто відчувають невроз. З ними ефективно працювати індивідуально, коли немає жорсткого регламенту, суворого підпорядкування.

II етап роботи. На підставі результатів обстеження учні були розподілені в три групи:

1 група учнів характеризується недостатньою підготовленістю до школи. Вони потребують постійної уваги з боку вчителя.

2 група учнів характеризується достатньою підготовленістю до школи, володінням основним обов'язковим обсягом знань і умінь. Цим учням потрібна певна допомога з боку вчителя при узагальненні вивченого.

3 група учнів мають високий ступінь підготовки до школи, виражену пізнавальну мотивацію, здатність до творчості при виконанні завдань.

III етап роботи. Отримані результати дозволили мені планувати роботу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

Наведу приклади диференційованого підходу на уроках математики.

Для організації усного рахунку я використовую картки. Це можуть бути приклади, де діти вписують тільки відповіді, окремі цифри, знаки «<», «>», «=», знаки арифметичних дій і т.д. Картки

підбираються індивідуально або для відповідної групи дітей. Використовуються різні варіанти організації роботи:

- для більшої частини класу проводжу фронтальний усний рахунок, а окремі діти працюють на картах;
- всі діти працюють на індивідуалізованих картах;
- учні самостійно працюють з картками, підібраних для кожної групи дітей.

Картка № 1	Картка №2	Картка №3
Обчисли. $12+3=$ $4+8=$ $17-7=$ $15-6=$ $9+4=$	Обчисли вирази тільки зі значенням 10,12,13. $12+3=$ $4+8=$ $17-7=$ $15-6=$ $9+4=$	Перевір, як вирази обчислені не вірно. $12+3=15$ $4+8=13$ $17-7=9$ $15-6=9$ $9+4=12$

Дітям з високим рівнем даю додаткові завдання, пов'язані з новим матеріалом. Це передбачає, що частина учнів виконують, крім основного завдання, ще й додаткові.

Наведу приклади диференційованих робіт з використанням різних типів додаткових завдань.

1. Основне завдання: 15-7, 12-6, 13-8, 16-9, 14-9, 11-8

Додаткове завдання: знайдіть суму відповідей в кожному стовпчик.

2. Основне завдання:

У другому класі 29 учнів. До свята 5 учнів розучують танці, 4 – пісні, а решта вчать вірші. Скільки другокласників вчать вірші?

Додаткові завдання:

а) Напишіть пояснення до наступних дій:

$5+4$; $29-9$.

б) Що можна дізнатися, якщо виконати такі дії:

$29-5$; $24-4$.

в) Вирішіть задачу двома способами.

г) Складіть подібну задачу.

3. Основне завдання:

Знайдіть площу аркуша паперу 8 см і 12 см.



Додаткові завдання: з аркуша вирізали частину паперу



а) Знайдіть площу вирізаної частини.

б) Знайдіть площу частини.

Диференціація за рівнем творчості: учням з високим рівнем замість звичайного завдання пропонується творче вправу або більш важке.

Приклад 1. Знайдіть значення виразів.

1-я група.

$$28: 2 + 3$$

$$45 - 7 \cdot 3$$

2-я група.

$$28: 2 + 56: 8$$

$$5 \cdot 9 - 7 \cdot 3$$

3-тя група.

$$28: 2 + (50 + 6): 8$$

$$(35 - 30) \cdot 9 - 7 \cdot 3$$

Ускладнення завдань, у даному випадку, полягає не тільки в збільшенні кількості дій, але й у зміні ситуації застосування правил про порядок виконання арифметичних дій.

Приклад 2.

1– а і 2 – а групи. Порівняйте числа: 15 і 22; 63 і 64; 9 і 26; 52 і 32

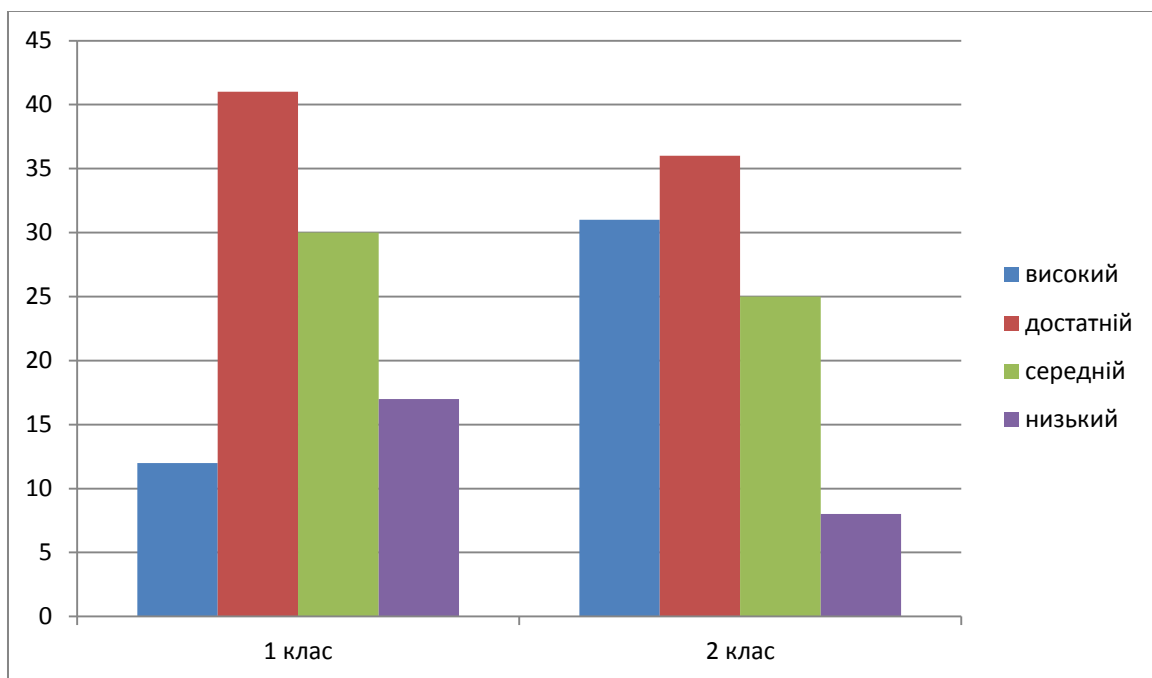
3-тя група. Порівняйте числа, в яких замість деяких цифр використані літери за нумерацією в алфавіті: К і С; ДВ і ДГ; 9 і БД; 5Б і Ю.

Деяким учням, за потреби, учитель може дозволити користуватися картками з алгоритмами, схемами, складеними ними під час уроку, при написанні контрольної роботи – це допомагає усвідомлено, цілеспрямовано застосовувати правила, формули. Така візуальна підтримка сприяє зменшенню напруги, тривожності і допомагає запам'ятовувати навчальний матеріал.

Доцільним є використання підручників і навчальних посібників (зошити для учнів з друкованою основою), за якими навчаються учні з особливими освітніми потребами у спеціальній школі, і які можуть успішно використовуватися в умовах інклюзії.

IV етап роботи. Диференціація та індивідуалізація навчання - відстеження динаміки індивідуального розвитку.

Динаміку розвитку ми бачимо на діаграмі: кількість дітей з високим рівнем розвитку підвищився, а з низьким рівнем значно знизився.



Таким чином, постійний моніторинг успішності навчання, розвитку фізіологічних і інтелектуальних здібностей учнів дозволяє мені грамотно планувати навчально-виховний процес, своєчасно коригувати його і долати освітні труднощі кожного учня і класу в цілому. Моніторинг результативності використання технології індивідуально-диференційованого навчання у початковій школі свідчить про високу ефективність технології, тому що вона дозволяє кожному учневі переходити в зону найближчого розвитку.

Варто зазначити, що епізодичне використання диференційованих завдань не дасть бажаного результату. Тільки систематичне, поетапне використання диференційованих завдань дасть позитивний результат (С. Логачевська, О. Савченко). Отже, для успішного здійснення диференційованого навчання вчителів необхідно: 1) передбачати

труднощі, які можуть виникати в учнів під час засвоєння того чи іншого матеріалу; 2) враховувати загальну готовність своїх вихованців до наступної діяльності, тобто рівень сформованих знань, здатність самостійно працювати, ставлення до роботи; 3) використовувати в системі диференційовані завдання індивідуального та групового характеру; 4) проводити перспективний аналіз: для чого плануються завдання, чому їх треба використати на цьому етапі уроку, як продовжити роботу на наступних уроках; 5) застосовувати різні форми педагогічної підтримки і заохочення дітей до самостійних зусиль (О. Савченко).